

Francuski podbój kosmosu – trzeci największy gracz w the New Space Race

Monika Poprawa, Karolina Siekierka

25.06.2021

Artykuł w skrócie:

- Rywalizacja amerykańsko-chińska w przestrzeni kosmicznej zostawia lukę do wykorzystania, o którą walczą kraje takie jak Francja, Indie, Japonia, czy Rosja;
- Francja, poprzez uchwalenie Strategii Obrony Kosmicznej w 2019 r.¹, wysyła sygnał do państw biorących udział w nowym kosmicznym wyścigu, że posiada zasoby do stania się jego trzecią największą siłą;
- Swoją rolę Republika Francuska zamierza osiągnąć dzięki wzmocnieniu istniejącej już infrastruktury, ale także poprzez współpracę z Niemcami, Włochami oraz na forum Unii Europejskiej i Europejskiej Agencji Kosmicznej.

Wstęp

Rywalizacja międzypaństwowa dotycząca udziału w podboju przestrzeni kosmicznej oprócz charakteru naukowego i politycznego posiada przede wszystkim charakter wizerunkowy. **Konkurowanie w kosmosie stało się swoistym odpowiednikiem projekcji siły państwa, zarówno jeśli chodzi o *soft power* (posiadanie najnowszej technologii i możliwości finansowych, logistycznych i naukowych do udziału w nowym kosmicznym wyścigu), jak i *hard power* (dominacja nad kosmosem, bądź jego częścią, stanowi realną groźbę użycia siły wobec każdego terytorium na Ziemi).** Ponadto przestrzeń kosmiczną współcześnie postrzega się w szerszej perspektywie, tj. użycia technologii kosmicznych w innych gałęziach gospodarki w celu dywersyfikacji źródeł uzyskiwania dochodu i rozwoju gospodarczego. Kosmos i jego zasoby mają stanowić nową stymulację dla gospodarek poszczególnych państw oraz globalnej ekonomii².

Dlatego właśnie kategoria nowego kosmicznego wyścigu nie opiera się jedynie na płaszczyźnie geo/astro-politycznej, a przede wszystkim na płaszczyźnie ekonomicznej, w myśl zagarnięcia

---

¹ Ministère des Armées, Stratégie Spatiale de Défense, dostępny w Internecie:

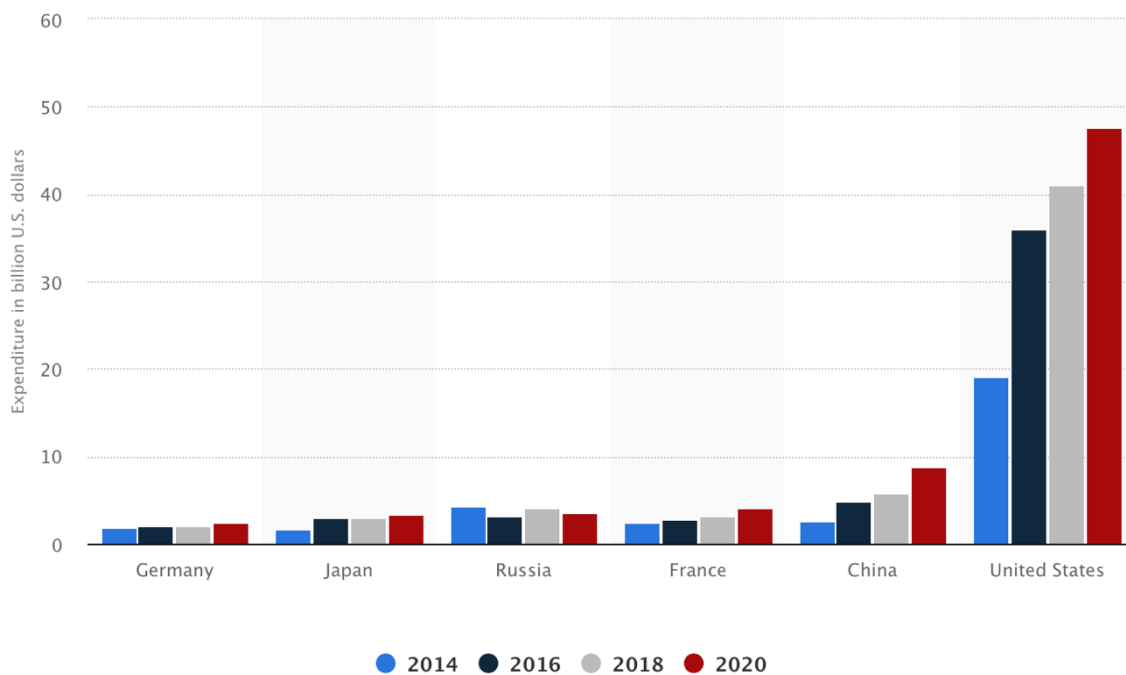
<https://www.defense.gouv.fr/content/download/563618/9727385/Strate%CC%81gie%20spatiale%20de%20de%CC%81fense%202019.pdf>. (data publikacji: 25.07.2019)

² M. Poprawa *Rola małych państw w globalnej polityce kosmicznej*, tekst dostępny w Internecie: <https://ine.org.pl/rola-panstw-malych-w-globalnej-polityce-kosmicznej/> (21.05.2021)

jak największej części kosmosu dla siebie w celu osiągnięcia potencjalnego zysku³. *The New Space Race* przypomina zatem [ogromny tort, którego każdy pragnie dostać kawałek](#).

W centrum tej rywalizacji znajdują się dwie światowe potęgi: Stany Zjednoczone i Chińska Republika Ludowa. Kosmiczna rywalizacja będąca odzwierciedleniem walki o hegemonię w globalnym układzie sił pozostawia wolną przestrzeń dla trzeciego gracza. Francja zdecydowanie może stać się trzecią kosmiczną potęgą, ponieważ posiada odpowiednie technologiczno-finansowe zaplecze (trzeci na świecie największy budżet przeznaczony na program kosmiczny, ustępujący jedynie Stanom Zjednoczonym i Chińskiej Republice Ludowej. Jest również największym donatorem Europejskiej Agencji Kosmicznej).

Rys. 1 Globalne wydatki na programy kosmiczne 2014-2020

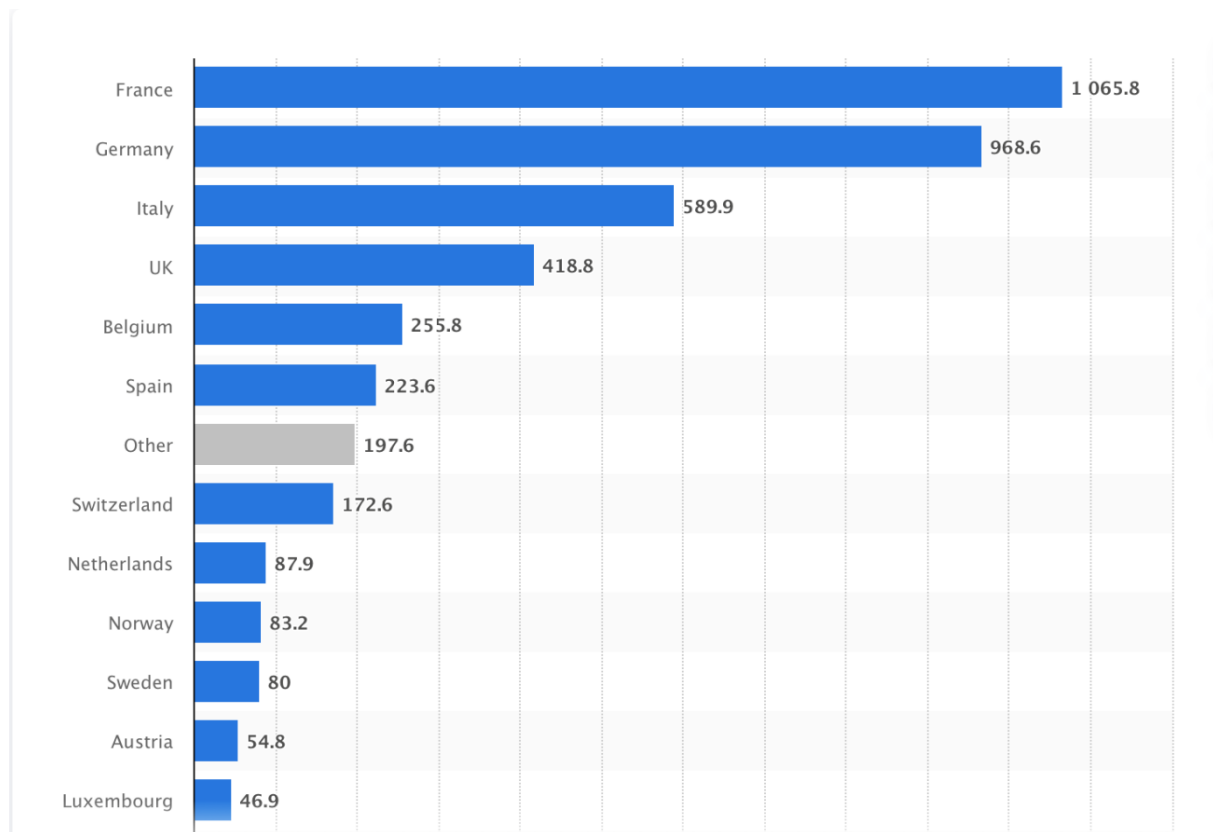
źródło: <https://www.statista.com/statistics/745717/global-governmental-spending-on-space-programs-leading-countries/>

Na podstawie powyższych danych można zauważyć, że Stany Zjednoczone wydają najwięcej środków na programy kosmiczne spośród innych mocarstw. Na drugim miejscu znajdują się Chiny, które pomimo mniejszych środków w dziedzinie technologii kosmicznych rozwijają się w bardzo szybkim tempie, mogącym zagrozić amerykańskiej kosmicznej dominacji. Na

³ E. E. Weeks Outer Space Development, International Relations and Space Law. A Method for Elucidating Seeds, s. 4.

trzecim miejscu znajduje się Francja, która w 2020 r. wyprzedziła w zestawieniu Rosję. **Dane te dowodzą słabnącego kosmicznego zaangażowania Rosji w kosmiczny wyścig, a rosnącą pozycję i obecność w przestrzeni kosmicznej Francji oraz chińsko-amerykańską rywalizację o kosmiczną hegemonię.** Co ciekawe, Chińska Republika Ludowa przeznaczają mniej na programy kosmiczne w porównaniu do USA (ChRL ok. 10 mld \$, USA ok. 50 mld \$), natomiast kosmiczny rozwój ChRL następuje na tyle szybko, że w kręgu amerykańskich decydentów pojawił się strach w związku z potencjalną porażką w nowym kosmicznym wyścigu (już w 2016 r. odbyło się przesłuchanie przed Kongresem dotyczące pytania, czy USA przegrywa The New Space Race z Chinami)⁴.

Rys. 2. Wkład państw członkowskich ESA

Źródło: <https://www.statista.com/statistics/1169442/esa-budget-contributors-europe/>

Powyższa grafika potwierdza dane o największym francuskim wkładzie w funkcjonowanie Europejskiej Agencji Kosmicznej, co świadczy o pozycji Francji w samej organizacji, ale także

⁴ Strona internetowa amerykańskiego Kongresu: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-114hhrg22564/html/CHRG-114hhrg22564.htm> (data publikacji: 27.09.2016)

umieszcza to państwo stosunkowo wysoko w nowym kosmicznym wyścigu. Francja, w oficjalnych danych przedstawiających wysokość budżetów kosmicznych, plasuje się za Rosją, aczkolwiek należy nadmienić istotną różnicę pomiędzy tymi dwoma państwami w kosmicznej rywalizacji. Federacja Rosyjska ze strony militarnej i posiadanych możliwości wykorzystania technologii kosmicznych w potencjalnym kosmicznym konflikcie faktycznie pozostaje jednym z ważniejszych graczy, aczkolwiek coraz bardziej widoczny staje się brak odpowiednich środków finansowych, by móc nawiązać rywalizację z państwami przewodzącymi w wyścigu⁵. **Interesującym aspektem jest fakt całkowitej świadomości swych ograniczeń przez Rosję i szukania innego sposobu osłabienia Stanów Zjednoczonych, tj. poprzez technologiczny sojusz z Chinami.**

Rywalizacja amerykańsko-chińska, bądź amerykańsko-chińsko-rosyjska, pozostawia miejsce dla aktywności kosmicznej innych państw, np. Francji, Japonii, czy Indii. Jednak na ten moment bardzo realna wydaje się trzecia pozycja Francji w kosmicznym wyścigu obok USA i Chin.

Przyjęta w 2019 r. francuska Strategia Kosmiczna przede wszystkim spogląda w stronę defensywy, co należy dokładnie zaznaczyć już na samym początku, ponieważ buduje to właśnie obraz wspomnianej powyżej kosmicznej rywalizacji. Francuska Strategia Obrony Kosmicznej wspomina o nowym środowisku bezpieczeństwa, w którym istnieje potrzeba francuskiej reakcji, zgodnej z posiadanymi zasobami i możliwościami⁶. Jako kluczowe dokument ten uznaje wzmocnienie kosmicznej sytuacyjnej świadomości (ang. *space situational awareness* (SSA)), w szczególności w związku z wykryciem i neutralizacją nieprzyjaznych aktów działalności na wszelkich orbitach.

Co równie ważne, autorzy Strategii zauważyli zmiany, które powstały w ostatnim czasie na bazie cyfrowej, technologicznej rewolucji: destrukcyjne możliwości nowych technologii, czy coraz szybsze ich tworzenie, zmieniły kryteria, na których opiera się kosmiczna potęga (*space power*). Zarówno zagrożenia jak i możliwości skłaniają francuską administrację do stworzenia pewnych ram postępowania w zakresie zarządzania przestrzenią kosmiczną (ang. *space governance*) jak i wprowadzenia zmian we francuskim przemyśle. W Strategii wskazuje się

---

⁵ F. Vidal *Russia's Space Policy. The Path of Decline?* Études de l'Ifri, s. 14, dostępny w Internecie: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/vidal_russia_space_policy_2021_.pdf (01.2021)

⁶ Ministerstwo Sił Zbrojnych Republiki Francuskiej *Space Defence Strategy*, s. 8-9, dostępny w Internecie: https://www.defense.gouv.fr/english/layout/set/print/content/download/574375/9839912/version/5/file/%20Space+Defence+Strategy+2019_France.pdf.

także na potrzebę mocnego przeciwstawienia się przez sektor publiczny i prywatny współczesnym kosmicznym zagrożeniom (śmieci kosmicznych – *space debris*, *jammingu*, *blindingu*, czy broni antysatelitarnej bezpośredniego wznoszenia)⁷.

Francuska Strategia Obrony Kosmicznej zwraca także uwagę na konieczność zmian w krajowym systemie prawnym w celu lepszej organizacji przeprowadzania militarnych operacji kosmicznych. Jednakże, oprócz zagrożeń bardzo mocno wybrzmiewa także głos potencjalnie zwiększonych (dzięki eksploracji kosmosu) możliwości, w tym wykorzystaniu konstelacji małych satelitów (m.in. pomoc w prowadzeniu obserwacji kosmicznych). Dokument ten określa także strategiczne funkcje kosmicznych operacji militarnych:

- 1) Wsparcie usług kosmicznych;
- 2) Świadomość sytuacyjna;
- 3) Wsparcie operacyjne;
- 4) Aktywna obrona kosmiczna.

Cele francuskiej polityki kosmicznej

Nowa Strategia Republiki Francuskiej ma na celu obronę interesów oraz wzmocnienie autonomii strategicznej państwa, tj. zdolności do odpowiedzi na wszelkie zagrożenia i kryzysy. Mają w tym pomóc nieustannie rozwijane możliwości technologiczne, przemysłowe oraz współpracy, w szczególności z partnerami europejskimi w zakresie podboju przestrzeni kosmicznej.

Strategia Obrony Kosmicznej z 2019 r. ma stanowić gwarancję bezpieczeństwa i integralności Francji, a także zakłada zintegrowanie i utwierdzenie nowej francuskiej Strategii w aktualnie istniejących międzynarodowych ramach prawnych. Planowane zwiększenie zdolności monitorowania przestrzeni kosmicznej umożliwi przede wszystkim bezzwłoczną reakcję w przypadku nieprzyjaznych lub wrogich działań w orbitach stanowiących przedmiot zainteresowania państwa, a także obronę jego interesów, obejmujących działalność wojskowej

---

⁷ *Blinding* (ang. oślepienie) może spowodować stałe oślepienie satelity, zarówno zaatakować system optyczny, jak i infrastrukturę satelity lub inne jej elementy, a więc doprowadzić do jej całkowitego zniszczenia.

Jamming- elektroniczne zakłócanie sygnału satelitów, więcej w: M. Poprawa *Broń przyszłości-broń antysatelitarna*, tekst dostępny w Internecie: <https://ine.org.pl/bron-przyszlosci-bron-antysatelitarna/>. (data publikacji: 07.04.2021)

łączności satelitarnej, francuskich satelitów komercyjnych, satelitów państw sojusznicych oraz Unii Europejskiej.

Strategia określa trzy podstawowe obszary aktywności: spójność organizacyjną, praworządności oraz aktywną obronę, a także wyznacza ambicje związane ze zwiększeniem świadomości sytuacyjnej w przestrzeni kosmicznej oraz wzmocnieniem ochrony francuskich i europejskich zasobów kosmicznych.

Funkcjonowanie Francji w przestrzeni kosmicznej opiera się na zasadach prawa międzynarodowego, w szczególności Karty Narodów Zjednoczonych, regulującej prawo państw do samoobrony przed agresją zbrojną. Jednak wobec aktualnych wydarzeń, obecnie obowiązujący zbiór norm międzynarodowych traci na aktualności. Jak stwierdzono, należy ponownie rozważyć prawnomiędzynarodowy status przestrzeni kosmicznej, ze szczególnym uwzględnieniem obecnych aktywności w przestrzeni, tj. militaryzacji kosmosu. Nowe rozwiązania miałyby gwarantować stabilność ładu międzynarodowego oraz ochronę przed ewentualnymi nieporozumieniami lub eskalacjami konfliktów. Na poziomie międzynarodowym, Strategia wskazuje na konieczność uzgodnienia definicji militaryzacji kosmosu i czynów wywołujących zagrożenia w kosmosie, monitorowania stanu przestrzegania aktualnie obowiązujących przepisów w zakresie nierozmieszczania broni nuklearnej oraz innych rodzajów broni masowego rażenia, a także promowania norm zakazujących działań prowadzących do generowania kosmicznych śmieci.

Strategia Obrony Kosmicznej z 2019 r. przewiduje podejmowanie przez Francję działań defensywnych, przede wszystkim środków odwetowych za nieprzyjazne działania w kosmosie, środków zapobiegawczych w odpowiedzi na bezprawne czyny, a także samoobrony w przypadku zbrojnej agresji. Działania te muszą jednak otrzymać akceptację partnerów europejskich oraz transatlantyckich na dwóch poziomach: strategicznym oraz politycznym.

Do 2025 r. Francja planuje dostosowywać prawo wewnętrzne do swoich potrzeb i zamiarów. Planowana jest aktualizacja przepisów wewnętrznych tak, by nadać siłom zbrojnym status podmiotu odpowiedzialnego za obsługę satelitów. Dotychczas działalność taką prowadziła cywilna organizacja rządowa, Krajowe Centrum Badań Przestrzeni Kosmicznej (fr. *Centre National d'Études Spatiales*). Obecnie obowiązująca Ustawa o Operacjach Kosmicznych (fr. *la loi relative aux opérations spatiales*) z 2008 r. reguluje kwestie zezwoleń oraz nadzoru nad

działalnością państwa w przestrzeni kosmicznej. Dokument przewiduje wydawanie upoważnień m.in. w zakresie bezpieczeństwa osób i mienia, ochrony zdrowia publicznego i środowiska⁸, nie rozwiązuje jednak kwestii prowadzenia operacji militarnych. W związku z powyższym, Ustawa jest przedmiotem konsultacji międzyresortowych mających na celu dostosowanie i aktualizację ram prawnych wobec bieżących inicjatyw.

Jednym z najważniejszych celów francuskiej Strategii Obrony Kosmicznej jest wzmocnienie autonomii strategicznej państwa przy pomocy dynamicznie rozwijających się technologii, a także współpracy w zakresie prowadzenia operacji kosmicznych. Na pierwszy składa się przede wszystkim doskonalenie sprzętów oraz rozwiązań *the New Space Race*. Należą do nich zdolności związane z masowym przetwarzaniem danych, które nie tylko umożliwiają przechowywanie ogromnych ilości informacji, ale także nieprzerwane przeprowadzanie analiz obrazów wykonanych w przestrzeni kosmicznej. Szczególne znaczenie w technologii obronności mają nano-satelity i konstelacje, cyfryzacja platform satelitarnych, oraz technologie optyczne usług orbitalnych.

Francja prowadzi współpracę wojskową w przestrzeni kosmicznej przede wszystkim z państwami europejskimi. Najważniejszymi jej partnerami są Niemcy oraz Włochy. Podstawą współpracy dwustronnej między Francją a Niemcami jest wymiana informacji w zakresie danych radarowych. W grudniu 2020 r. państwa podpisały deklarację o partnerstwie, którego celem jest zwiększenie wydajności i konkurencyjności europejskiego przemysłu kosmicznego poprzez zintensyfikowanie działań systemu europejskich rakiet nośnych, zdolnych do umieszczania w orbicie mniejszych ładunków. Z Włochami Francja prowadzi natomiast współpracę w zakresie wymiany danych obserwacyjnych oraz rozwoju wspólnych wojskowych satelitów telekomunikacyjnych (SICRAL 2) oraz systemu podwójnego zastosowania (ATHENA-FIDUS). W marcu 2021 r. państwa podpisały deklarację ws. przyszłości europejskich wyrzutni raketowych⁹. Dokument zakłada m.in. przygotowanie strategii dla europejskich wyrzutni raketowych. Ogłoszenie wniosków grupy roboczej jest przewidziane na sierpień 2021 r.

---

⁸ LOI n° 2008-518 du 3 juin 2008 relative aux opérations spatiales, NOR: ESRX0700048L, JORF n° 0129 du 4 juin 2008.

⁹ Ministère de l'Économie et des Finances et de la Relance, *Franco Italian Declaration on the Future of the European Space Launchers*, mar. 2021, deklaracja dostępna na stronie: <https://www.tresor.economie.gouv.fr/Articles/ee9bc441-5bd8-484c-a4e6-3ab69704a454/files/c7cf6804-aaaa-40f6-b366-02994896625d>.

Poza współpracą bilateralną, Francja aktywnie wspiera działania m.in. w ramach Unii Europejskiej. Sprowadza się to przede wszystkim do starań budowy autonomii UE, konsultacji z państwami członkowskimi w zakresie kluczowych decyzji strategicznych oraz gotowością do dzielenia się posiadanymi technologiami obronnymi. Od czasu wejścia w życie Traktatu Lizbońskiego w 2009 r. UE opracowuje politykę przestrzeni kosmicznej, jednak dotychczas była ona ograniczona do kwestii bezpieczeństwa cywilnego, m.in. skutków zmian klimatycznych¹⁰. Współpraca z partnerami europejskimi oraz Unią Europejską ma szczególne znaczenie dla francuskiej Strategii oraz polityki kosmicznej. Europejski przemysł wytwórczy i systemów wynoszących opiera się na działalności francuskiego ArianeGroup i włoskiego Avio, tworzących odpowiednio wspomniane systemy Ariane oraz Vega, a także międzynarodowej spółce astronautycznej Arianespace, obsługującej loty kosmiczne z Gujańskiego Centrum Kosmicznego w Kourou. Przemysł europejski pozostaje jednak otwarty na konkurencję z przedsiębiorstwami pozaeuropejskimi. Póki co, system Ariane zapewnia państwom europejskim autonomiczny dostęp do przestrzeni kosmicznej. W ramach współpracy unijnej, francuski koncern ArianeGroup wraz z Europejską Agencją Kosmiczną prowadzą prace nad europejskimi raketami nośnymi Vega-C oraz Ariane 6¹¹. Mają one zapewnić Europie autonomię oraz niezależne prowadzenie działań w przestrzeni kosmicznej. Start pierwszych rakiet zaplanowany jest odpowiednio na czerwiec 2021 oraz drugi kwartał 2022 r. **Ww. działania mają gwarantować uzyskanie wspomnianej strategicznej autonomii oraz próbę zrównania wpływów amerykańskiego przedsiębiorstwa SpaceX na rynku kosmicznym.** Jednak, jak zalecono w Strategii, aby do tego doszło, Francja powinna rozwijać swój przemysł kosmiczny, zdominowany aktualnie przez Airbus Defence and Space i Thales Alenia Space, zwiększyć inwestycje w zakresie produkcji kluczowej technologii the New Space, utrzymywać konkurencyjność przedsiębiorstw o znaczeniu obronnym, powieleć rozwiązania przemysłu satelitów kosmicznych, a także zapewniać usługi telekomunikacyjne i obserwacji przestrzeni kosmicznej.

---

¹⁰ European Commission, paź. 2016, *Space Strategy for Europe*, dostępne na stronie: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/19442>.

¹¹ The European Space Agency, paź. 2020, *ESA lays out roadmap to Vega-C and Ariane*, artykuł dostępny na stronie: https://www.esa.int/Enabling_Support/Space_Transportation/ESA_lays_out_roadmap_to_Vega-C_and_Ariane_6_flights.

Francuska Strategia obrony kosmicznej zakłada również zacieśnienie kooperacji z państwami spoza kontynentu europejskiego, tj. ze Stanami Zjednoczonymi, Indiami, Japonią, Kanadą i Australią.

Zdolności do prowadzenia działań w przestrzeni kosmicznej

Strategia z 2019 r. zakłada wzmocnienie francuskiej doktryny obrony przestrzeni kosmicznej. Ma to umożliwić państwu prowadzenie aktywnych działań w kosmosie, w szczególności wszelkich operacji militarnych, koordynowanych przez Ministerstwo Sił Zbrojnych. Do wyszczególnionych zadań należy zapewnianie wsparcia organów rządowych oraz misji prowadzonych zarówno na terytorium Republiki Francuskiej, jak i poza jej terytorium, podniesienie skuteczności i efektywności prowadzonych działań, zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności sektora publicznego oraz uniemożliwienie prowadzenia nieprzyjacielskich lub wrogich aktów skierowanych we Francję, tj. zakłócenia komunikacji, cyberataki, użycie laserów do oślepienia lub uszkodzenia czujników satelitarnych, a także ewentualne niszczenie satelitów znajdujących się w przestrzeni kosmicznej.

Wojskowe operacje w przestrzeni kosmicznej są zorganizowane wokół czterech głównych funkcji: wsparcia usług kosmicznych, wsparcia operacyjnego, zdobywania informacji nt. sytuacji w kosmosie oraz aktywnej obrony przestrzeni kosmicznej. Funkcje te są niezbędne dla przyznania i utrzymania statusu potęgi kosmicznej. Francja przyjęła strategię opartą na aktywnej obronie i odstraszeniu.

Podsumowanie

Francuska Strategia Obrony Kosmicznej z 2019 r. to dokument szeroko traktujący zarówno o konieczności podjęcia przez Francję konkretnych działań w przestrzeni kosmicznej w kontekście postępującego nowego kosmicznego wyścigu, jak i nowego środowiska bezpieczeństwa. Dzięki rozwijaniu najnowszych technologii i wspieraniu rodzimego technologicznego biznesu Francja posiada bazę możliwości, które, odpowiednio wykorzystane, faktycznie uplasują ją na czele astro-politycznego wyścigu. Rywalizacja chińsko-amerykańska w kosmosie otwiera drogę dla Francji do zaznaczenia swojej pozycji w przestrzeni kosmicznej i przeobrażenia się w trzecią kosmiczną potęgę, co nie pozostanie bez znaczenia w globalnym układzie sił.

Jednocześnie francuska Strategia ma głównie na celu ochronę własnych interesów, tj. wzmocnienie istniejących struktur kosmicznych sił zbrojnych, czy też wsparcie rodzimego przemysłu kosmicznego¹². Paryż dostrzega ogromne możliwości, które posiadają zasoby kosmosu, aczkolwiek przede wszystkim bacznie analizuje relacje mocarstw, dynamikę zachodzących zmian oraz trendy w środowisku bezpieczeństwa. Z faktu zaostrzającego się amerykańsko-chińskiego konfliktu i rozwoju nowych rodzajów broni (kinetyczna i niekinetyczna broń antysatelitarna), francuska administracja podejmuje kroki w celu ujednoczenia działalności państwa w przestrzeni kosmicznej na płaszczyźnie polityczno-prawnej jak i operacyjnej. Ponadto kluczowa dla Francji pozostaje współpraca z sojusznikami: Niemcami, Włochami oraz na forum Unii Europejskiej i Europejskiej Agencji Kosmicznej, gdzie poprzez działania Francja zaznacza swoją aktywną obecność w przestrzeni kosmicznej (najaktywniejsze państwo europejskie w kosmosie).

Francja, zaraz po Stanach Zjednoczonych i Chinach, posiada największy budżet przeznaczony na program kosmiczny, co między innymi odzwierciedla jej możliwą pozycję trzeciego gracza w globalnej polityce kosmicznej. Co więcej, przyjęty dokument stanowi dobry plan działania do osiągnięcia tego celu w nowym kosmicznym wyścigu.

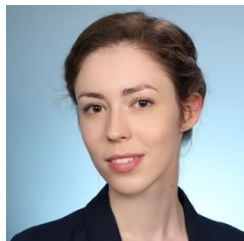
¹² Ministerstwo Sił Zbrojnych Republiki Francuskiej Space Defence Strategy, s. s.9-13, dostępny w Internecie: https://www.defense.gouv.fr/english/layout/set/print/content/download/574375/9839912/version/5/file/%20Space+Defence+Strategy+2019_France.pdf.

O AUTORKACH

Monika Poprawa. Ukończyłam studia licencyjne na kierunku stosunki międzynarodowe na Uniwersytecie Warszawskim, a obecnie jestem na II roku studiów magisterskich na tym samym kierunku na specjalności: Bezpieczeństwo i Studia Strategiczne. Moje zainteresowania związane są z obszarem technologii kosmicznych (głównie problematyki militaryzacji i komercjalizacji, czy także rywalizacji państw w przestrzeni kosmicznej). Ponadto interesuję się również cyberterroryzmem, terroryzmem, współczesnymi konfliktami zbrojnymi i bezpieczeństwem energetycznym.

Karolina Siewierka. Studentka drugiego stopnia na kierunku stosunki międzynarodowe specjalizacji Bezpieczeństwo i Studia Strategiczne Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Podczas studiów uczestniczyła w wymianach studenckich z Université Panthéon-Sorbonne (Paris 1) oraz Institut d'Etudes Politiques de Paris (Sciences Po Paris). Jej zainteresowania badawcze obejmują prawo międzynarodowe, międzynarodowe stosunki polityczne oraz prawa człowieka. Zaangażowana w działalność organizacji studenckich na Uniwersytecie Warszawskim oraz Sciences Po.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.